

Vrijwilligerswerk in 's-Hertogenbosch

Gemeente 's-Hertogenbosch
Afdeling Onderzoek & Statistiek
November 2017

Samenvatting

De gemeente vindt het belangrijk om inzicht te krijgen in de motivatie van inwoners om vrijwilligerswerk te doen. En in de tevredenheid van vrijwilligers. Daarvoor is dit onderzoek uitgevoerd. Het is een verdieping op de vragen die we tweejaarlijks over vrijwilligerswerk stellen in de vragenlijst Sport & Welzijn onder een steekproef van onze inwoners.

Doelgroep van het onderzoek waren inwoners die wel eens vrijwilligerswerk doen, maar ook inwoners die geen vrijwilligerswerk doen of daar recent mee zijn gestopt. Voor het onderzoek is een digitale vragenlijst uitgezet onder de leden van het digipanel. Dat zijn zo'n 8.000 inwoners. Daarnaast konden inwoners de vragenlijst invullen via een link op internet. Hierover zijn zij geïnformeerd op verschillende manieren, zoals via Galant/Mooi zo Goed zo, de vrijwilligersorganisaties, de wijkpleinen, Facebook en een bericht in de Bossche Omroep. In totaal hebben 5.062 inwoners de vragenlijst ingevuld. Aan deze hoge respons zien we dat er een grote betrokkenheid is van inwoners bij het onderwerp.

Vooraf vrijwilligerswerk op het gebied van sport

Inwoners doen op verschillende gebieden vrijwilligerswerk. Zij doen dit vooral op het gebied van sport, zorg en hulpverlening, wijk- buurt- en bewonerszaken. Er zijn verschillen naar groepen inwoners. Zo doen 55-plussers vergeleken met andere leeftijdsgroepen veel vrijwilligerswerk op het gebied van zorg en hulpverlening. 85% van de vrijwilligers doet vrijwilligerswerk via een organisatie, vereniging of stichting.

Velen zijn gevraagd vrijwilligerswerk te gaan doen

Aan de vrijwilligers is gevraagd hoe zij aan het vrijwilligerswerk zijn gekomen. 4 op de 10 zijn daarvoor gevraagd. Ongeveer een kwart geeft aan dat het vrijwilligerswerk onderdeel is van een lidmaatschap of deelname aan een activiteit. Verder komt naar voren dat iemands sociaal netwerk en de (sociale) media een vrij belangrijke rol spelen. Zo had 16% over het vrijwilligerswerk gelezen in de (sociale) media. Slechts een kleine groep heeft contact gezocht met het Platform 073, de sociale marktplaats voor vrijwilligerswerk in 's-Hertogenbosch.

4 op de 10 doen vrijwilligerswerk op flexibele basis

Vrijwilligerswerk kan gaan om een vast aantal uren per week/maand. Dat geldt voor een kwart van de vrijwilligers. Maar het kan ook met een wisselend aantal uren op wisselende momenten. 4 op de 10 vrijwilligers werken op basis van zo'n flexibele opzet. Andere opties zijn: vaste taken, maar aantal uren zelf in te vullen (19%) of een terugkerende vaste periode in het jaar (9%).

Belangrijkste redenen voor vrijwilligerswerk: bijdrage leveren aan samenleving en plezier

62% geeft aan dat zij het vrijwilligerswerk doen om een bijdrage te leveren aan de samenleving. Dat is de meest genoemde reden. Voor bijna de helft is plezier een belangrijke reden. Andere redenen, zoals ontwikkelen van kennis en vaardigheden (16%) en het geeft me een zinvolle dagbesteding (9%) worden minder vaak genoemd. Er zijn verschillen naar groepen. Zo geven jongeren tot 29 jaar vaker aan dat zij vrijwilligerswerk doen voor het ontwikkelen van hun kwaliteiten, kennis en vaardigheden en omdat het hun kansen op betaald werk vergroot.

1 op de 10 vindt 'er wordt teveel van me verwacht'

De meeste vrijwilligers voelen zich gewaardeerd in hun vrijwilligerswerk en het vrijwilligerswerk geeft hen voldoening. Vrijwilligers weten veelal wat er van hen wordt verwacht. Echter, 1 op de 10 geeft aan dat er teveel van hen wordt verwacht. Dit is een aandachtspunt. De samenwerking met andere vrijwilligers en met betaalde medewerkers verloopt over het algemeen goed. Ook zijn de meeste

vrijwilligers tevreden over de taakverdeling tussen vrijwilligers en betaalde medewerkers (77%). 8% is hier ontevreden over.

Faciliteiten zijn goed, onkostenvergoedingen en cursusmogelijkheden niet altijd naar tevredenheid

De meeste vrijwilligers (84%) geven aan dat zij de juiste materialen en faciliteiten hebben om hun vrijwilligerswerk te kunnen doen. Over de regelingen voor onkostenvergoedingen zijn zij minder tevreden. 61% is hier tevreden over, 14% is ontevreden. Zij geven bijvoorbeeld aan dat zij geen onkostenvergoeding krijgen of dat deze te laag is. Ook verschillen de vergoedingen per organisatie.

Ook over de mogelijkheden voor scholing en cursussen zijn weinig vrijwilligers tevreden. 37% is hier tevreden over, 10% is ontevreden. Er is een grote groep die neutraal antwoordt of geen mening heeft.

Veel vrijwilligers ervaren flexibiliteit

De meeste vrijwilligers (79%) vinden dat zij voldoende ruimte krijgen om hun eigen ideeën in te brengen bij het vrijwilligerswerk. Ook kunnen zij veelal de dagen/tijden waarop zij het werk doen aanpassen aan hun beschikbaarheid. 86% geeft dit aan. 69% geeft aan dat zij naast hun vaste vrijwilligerstaken extra of andere vrijwilligerstaken kunnen doen, mochten ze dat willen. Volgens 8% is dat niet mogelijk.

Tijdgebrek en privé-situatie belangrijke redenen om te stoppen

1 op de 10 vrijwilligers denkt erover om te stoppen. Belangrijkste redenen die zij noemen zijn tijdgebrek of hun privé-situatie. Ook wordt relatief vaak genoemd dat ze (mogelijk) gaan stoppen omdat ze te weinig waardering krijgen. Vrijwilligers die onlangs zijn gestopt, geven in belangrijke mate aan dat ze dat hebben gedaan vanwege tijdgebrek en/of hun privé-situatie. Maar ook gezondheidsproblemen spelen een rol. 1 op de 5 vrijwilligers die zijn gestopt geeft dit als reden.

Belangrijkste twijfelpunt: is vrijwilligerswerk te combineren met baan/zorgtaken?

Inwoners die geen vrijwilligerswerk doen geven daarvoor met name als reden dat ze er geen tijd voor hebben (69%). Daarnaast noemen zij vooral dat ze nergens aan vast willen zitten (22%) en geen interesse/behoefte hebben (18%). Inwoners die twijfelen om binnenkort vrijwilligerswerk te gaan doen, twijfelen vooral omdat ze niet weten of ze het vrijwilligerswerk kunnen combineren met hun baan of zorgtaken (62%), omdat ze bang zijn dat het teveel tijd gaat kosten (27%) of dat ze bang zijn dat het gaat voelen als een verplichting (27%).

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Onderzoeksdoel en doelgroep	5
1.3	Onderzoeksaanpak en respons	5
2.	De vrijwilliger.....	7
2.1	Definitie vrijwilligerswerk.....	7
2.2	Soort vrijwilligerswerk	7
2.3	Hoe aan vrijwilligerswerk gekomen?	8
2.4	Afspraken over vrijwilligerswerk	9
2.5	Waarom vrijwilligerswerk?	10
3.	Taken en samenwerking	12
3.1	Taken.....	12
3.2	Samenwerking.....	13
4.	Faciliteiten en ondersteuning.....	15
4.1	Waardering en ondersteuning	15
4.2	Faciliteiten.....	16
5.	Persoonlijke ontwikkeling	17
6.	Vrijwilliger in de toekomst.....	18
6.1	Vrijwilligers die (misschien) gaan stoppen	18
6.2	Gestopt met vrijwilligerswerk	19
6.3	Niet eerder vrijwilligerswerk gedaan.....	20

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De overheid zet in op de eigen kracht van de burger: meer zelfstandigheid en meer zelfredzaamheid. De professional doet een stapje terug en de rol van de vrijwilliger wordt groter. De gemeente vindt het belangrijk om inzicht te krijgen in de motivatie van mensen om vrijwilligerswerk te doen en de tevredenheid van vrijwilligers.

De gemeente vraagt sinds 2000 tweejaarlijks in de enquête Sport & Welzijn aan een steekproef van haar inwoners of zij vrijwilligerswerk doen, wat voor soort vrijwilligerswerk dat is en met welke frequentie dit wordt gedaan. Ook wordt gevraagd of er behoefte is aan (aanvullende) ondersteuning. Doordat deze vragen al enkele jaren op een rij worden gesteld zijn er betrouwbare cijfers beschikbaar over het vrijwilligerswerk in 's-Hertogenbosch en hoe dit zich ontwikkelt. Het onderzoek dat is uitgewerkt in dit rapport is een verdieping op het tweejaarlijkse onderzoek.

1.2 Onderzoeksdoel en doelgroep

Doel van het onderzoek is:

Inzicht krijgen in 1.) de motivatie van inwoners om vrijwilligerswerk te (blijven) doen en 2.) de mate waarin vrijwilligers tevreden zijn over het vrijwilligerswerk dat zij doen en de ondersteuning die zij daarbij krijgen?

De gemeente gebruik de resultaten van het onderzoek om vrijwilligerswerk te stimuleren en waar mogelijk eventuele belemmeringen om vrijwilligerswerk te (blijven) doen weg te nemen.

Doelgroep van het onderzoek waren inwoners die wel eens vrijwilligerswerk doen. Maar ook inwoners die geen vrijwilligerswerk doen of hiermee zijn gestopt zijn betrokken in het onderzoek. Van hen wilden we weten waarom ze geen vrijwilligerswerk doen of hiermee zijn gestopt. Dit kan inzicht opleveren in belemmeringen die er zijn om vrijwilligerswerk te doen.

Veel vrijwilligers zijn verbonden aan een organisatie, maar een deel van de vrijwilligers is dat niet. De gemeente is geïnteresseerd in de mening van beide groepen vrijwilligers.

1.3 Onderzoeksaanpak en respons

Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag is een digitale vragenlijst uitgezet onder inwoners. Daarnaast zijn verdiepende groepsgesprekken gevoerd met inwoners. Mensen konden zich hiervoor opgeven aan het einde van de vragenlijst. De groepsgesprekken waren bedoeld om het verhaal achter de cijfers te horen. En om met inwoners in gesprek te gaan over mogelijke oplossingen voor problemen/belemmeringen die zij ervaren bij het doen van vrijwilligerswerk.

In dit rapport staan de resultaten van de digitale vragenlijst.

Digitale vragenlijst

De digitale vragenlijst is uitgezet onder de leden van het digipanel van de gemeente. Daarnaast is aan alle inwoners de mogelijkheid geboden om de digitale vragenlijst in te vullen via een link op internet.

Digipanel

Het digipanel bestaat uit zo'n 8.000 leden van 18 jaar of ouder woonachtig in 's-Hertogenbosch. De digipanelleden krijgen zo'n 6-8 keer per jaar per e-mail een uitnodiging om een korte digitale vragenlijst in te vullen.

Digitale vragenlijst onder inwoners

Naast de leden van het digipanel is er ook een brede benadering gedaan onder alle inwoners. Zodat iedereen de kans had om de vragenlijst in te vullen. De inwoners zijn op de volgende manier benaderd:

- De vrijwilligers die via een organisatie vrijwilligerswerk doen, zijn via deze organisaties per e-mail benaderd met het verzoek de vragenlijst in te vullen.
- Er is een wervend kaartje verspreid via de Wijkpleinen van Divers. Op dit kaartje stond een korte introductie over het onderzoek en de link naar de digitale vragenlijst.
- Via verschillende communicatiekanalen van de gemeente en Divers is er aandacht geweest voor het onderzoek. Zo heeft er o.a. een bericht in de Bossche Omroep gestaan en is de link naar de vragenlijst verspreid via Facebook.

Respons

In totaal hebben 5.062 inwoners de vragenlijst ingevuld. Een kleine driekwart van de respondenten zijn leden van het digipanel. Ruim een kwart van de respondenten komt van buiten het digipanel. 51% van de respondenten is vrouw, 49% is man. Aan de respondenten is gevraagd tot welke etnische groep zij zich rekenen. 4.634 respondenten hebben deze vraag beantwoord. Van hen geeft 96% aan dat zij zich rekenen tot de etnische groep Nederlands. 4% rekent zichzelf tot een andere etnische groep.

Weegfactor

Om er zeker van te zijn dat de respons een goede benadering is van de werkelijke populatie binnen de gemeente, zijn de resultaten gewogen. Wegen betekent dat de resultaten van de groepen respondenten die oververtegenwoordigd zijn, minder zwaar worden meegeteld. De resultaten van de groepen respondenten die ondervertegenwoordigd zijn worden juist zwaarder meegeteld. Hierdoor zijn de resultaten representatief voor de hele gemeente. De resultaten zijn gewogen op leeftijd, geslacht en wijk waar de respondent woont.

Verschillen naar groepen

Aan de respondenten is een aantal achtergrondkenmerken gevraagd, zoals geslacht, leeftijd en etnische groep waar men zich tot rekent. Bij analyse van de resultaten van het onderzoek is gekeken naar verschillen tussen groepen. Wanneer er opvallende verschillen zijn gevonden tussen groepen, worden deze in de tekst vermeld bij het volgende opsommingstekken:

➤ .

Open antwoorden

Aan het einde van de vragenlijst is aan de respondenten de mogelijkheid geboden om tips achter te laten over wat de gemeente kan doen om vrijwilligers te behouden of meer vrijwilligers te krijgen. Ruim 1.600 respondenten hebben hiervan gebruik gemaakt. Omwille van de leesbaarheid van het rapport zijn deze antwoorden niet in deze rapportage verwerkt. De antwoorden zijn wel meegenomen in de analyse. Ze worden gebruikt om inzicht te krijgen in de achterliggende verhalen bij de antwoorden die zijn gegeven in de vragenlijst en om concrete verbeterpunten te formuleren voor de toekomst.

In de tekstblokken zijn ter illustraties quotes opgenomen van antwoorden die respondenten hebben gegeven over de verschillende specifieke onderwerpen in de vragenlijst.

2. De vrijwilliger

2.1 Definitie vrijwilligerswerk

De gemeente 's-Hertogenbosch vraagt sinds 2000 tweejaarlijks in de enquête Sport & Welzijn aan een steekproef van haar inwoners of zij vrijwilligerswerk doen, wat voor soort vrijwilligerswerk dat is en met welke frequentie dit wordt gedaan. Ook wordt gevraagd of er behoefte is aan (aanvullende) ondersteuning. In 2016 gaven bijna 4 op de 10 inwoners van 18 jaar of ouder aan dat zij weleens vrijwilligerswerk doen. In totaal doen in 's-Hertogenbosch zo'n 47.500 inwoners vanaf 18 jaar vrijwilligerswerk.

Ook in dit onderzoek is aan de respondenten gevraagd of zij wel eens vrijwilligerswerk doen. Daarbij is net als bij het onderzoek Sport & Welzijn uitgegaan van onderstaande definitie.

Definitie vrijwilligerswerk:

Vrijwilligerswerk is elke vorm van onbetaalde vrijwillige inzet voor anderen in de samenleving. Bijvoorbeeld activiteiten begeleiden bij sportverenigingen, werken in de natuur, inzet voor ouderen of hulpbehoevenden, inzet voor de eigen buurt of een nieuw initiatief. Ook bestuurslid zijn van een buurtvereniging, wijkraad of carnavalsvereniging vallen eronder.

In dit onderzoek geeft zo'n twee derde van de respondenten aan dat zij wel eens vrijwilligerswerk doen. Voor ongeveer een derde is dat niet het geval. Het aandeel vrijwilligers is in dit onderzoek hoger dan in het onderzoek Sport en Welzijn. Dit kan worden verklaard doordat dit onderzoek specifiek was gericht op vrijwilligerswerk. Waardoor mensen die vrijwilligerswerk doen waarschijnlijk eerder geneigd zijn de vragenlijst in te vullen. Bovendien is de vragenlijst actief verspreid onder vrijwilligers.

- Er zijn geen verschillen gevonden in het aandeel vrijwilligers naar etnische groep of geslacht.
- Als we kijken naar leeftijdsgroepen dan zien we dat het aandeel vrijwilligers onder inwoners van 30-39 jaar lager is dan gemiddeld. Onder 55-plussers is dat juist hoger dan gemiddeld.

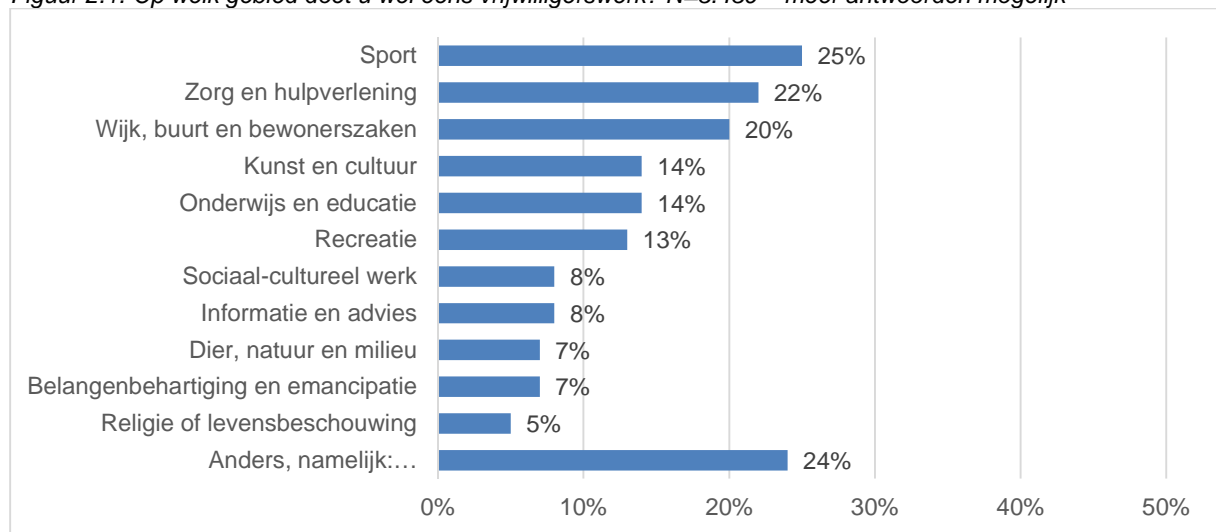
2.2 Soort vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk is er in allerlei soorten en maten. Van een uurtje in de maand tot een paar uur per week. Van penningmeester van een sportvereniging tot thuishok voor buurtgenoten. Of het tot stand brengen van een nieuw initiatief in de wijk. Om een idee te krijgen over het soort vrijwilligerswerk dat inwoners van 's-Hertogenbosch doen, zijn hierover een aantal vragen gesteld.

Vooraf vrijwilligerswerk op het gebied van sport

In figuur 2.1. is te zien dat mensen op uiteenlopende gebieden vrijwilligerswerk doen. Het meeste vrijwilligerswerk wordt gedaan op het gebied van sport. Een kwart van de respondenten noemt dit. Daarnaast is zorg en hulpverlening een veelgenoemd antwoord (22%). 1 op de 5 vrijwilligers doet vrijwilligerswerk op het gebied van wijk- buurt en bewonerszaken. Ook is vaak genoemd 'anders, namelijk'. Hierbij geven respondenten soms een toelichting op een antwoord uit één van de andere categorieën die zij hebben genoemd, zoals 'onderhoud voetbalcomplex BVV', 'hospice', 'kantine van sportclub', 'kunsttleen'. De overige antwoorden zijn zeer divers, zoals voedselbank, schipper/gids Binnendieze, stadsgids, burenhulp, kringloop/kledingwinkel, heemkunde, EHBO, Humanitas, ouderenwerk, Jeroen Bosch Ziekenhuis, mantelzorg, administratie, carnaval, collecteren, onderhoud, koken, chauffeur/vervoer.

Figuur 2.1. Op welk gebied doet u wel eens vrijwilligerswerk? N=3.439 – meer antwoorden mogelijk

- Er zijn verschillen als we kijken naar etnische groepen. Vrijwilligers die zich tot een andere etnische groep rekenen dan Nederlands doen vaker vrijwilligerswerk op de volgende gebieden dan vrijwilligers die zich tot de Nederlandse groep rekenen: 'sociaal-cultureel werk', 'belangenbehartiging en emancipatie'. Zij doen minder vaak vrijwilligerswerk op het gebied van 'recreatie' en 'wijk, buurt en bewonerszaken'.
- Verschillen zijn er ook onder mannen en vrouwen. Vrouwen doen meer dan mannen vrijwilligerswerk op het gebied van 'zorg en hulpverlening' en 'onderwijs en educatie'. Mannen doen meer dan vrouwen vrijwilligerswerk op het gebied van 'sport' en 'kunst en cultuur'.
- Jongeren tot 29 jaar doen vergeleken met de andere leeftijdsgroepen weinig vrijwilligerswerk op het gebied van 'religie of levensbeschouwing' en 'wijk, buurt en bewonerszaken'.
- 55-plussers doen vergeleken met andere leeftijdsgroepen veel vrijwilligerswerk op het gebied van 'zorg en hulpverlening'. Zij doen relatief weinig vrijwilligerswerk op het gebied van 'sport' en 'recreatie'. Ook doen zij minder vrijwilligerswerk op het gebied van 'onderwijs en educatie' dan vrijwilligers in de leeftijdsgroepen 30-39 jaar en 40-54 jaar.

2.3 Hoe aan vrijwilligerswerk gekomen?

4 op de 10 vrijwilligers zijn gevraagd vrijwilligerswerk te gaan doen

Aan de vrijwilligers is gevraagd hoe zij aan hun vrijwilligerswerk zijn gekomen. 4 op de 10 antwoorden dat dat aan hen is gevraagd. Dit antwoord is veruit het vaakst genoemd. Ruim de helft van deze groep geeft dit als enige antwoord over hoe zij aan het vrijwilligerswerk zijn gekomen.

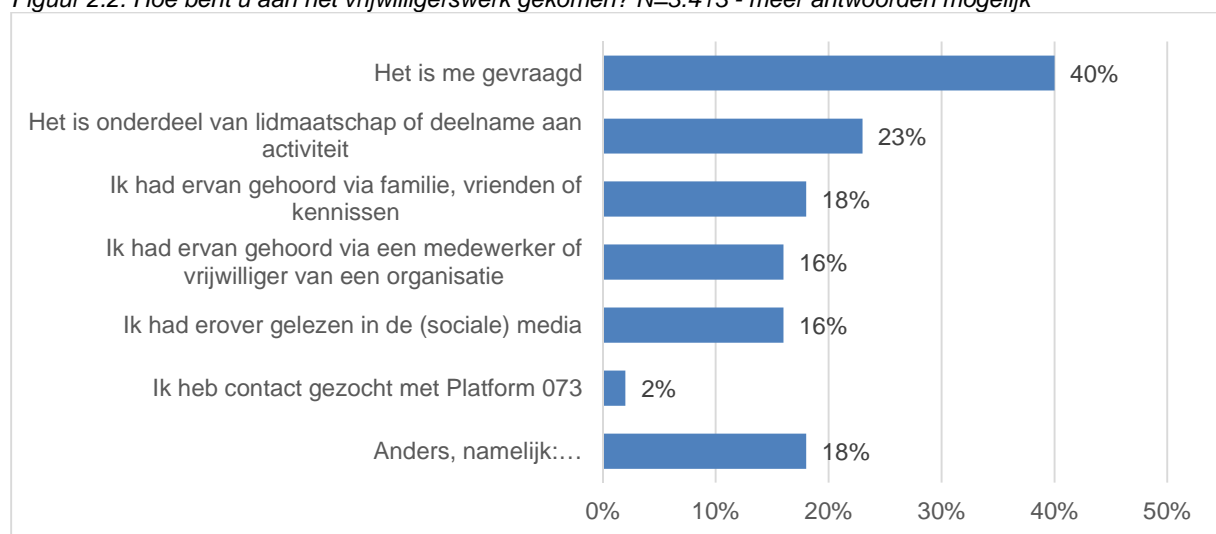
Ongeveer een kwart geeft aan dat het vrijwilligerswerk onderdeel is van een lidmaatschap van een vereniging of deelname aan een activiteit. Dit zijn bijvoorbeeld de kantinediensten bij de hockeyclub. Van deze groep geeft bijna de helft dit als enige antwoord over hoe zij aan het vrijwilligerswerk zijn gekomen.

Ook sociaal netwerk en (sociale) media spelen een rol bij vinden vrijwilligerswerk

Om aan vrijwilligerswerk te komen spelen iemands netwerk en de media ook een redelijk belangrijke rol. Zo geeft bijna 1 op de 5 vrijwilligers aan dat zij van het vrijwilligerswerk hadden gehoord via familie, vrienden of kennissen. 16% had ervan gehoord via een medewerker of vrijwilliger van een organisatie. Eveneens 16% geeft aan dat zij erover hebben gelezen in de (sociale) media. Er is maar een kleine groep van 2% die contact heeft gezocht met Platform 073 om aan vrijwilligerswerk te

komen. Bijna 1 op de 5 antwoordt 'anders, namelijk:...' Daar is vooral genoemd dat mensen zelf op zoek zijn gegaan naar vrijwilligerswerk of dat ze zelf actief een organisatie hebben benaderd (101x). Ook noemen vrijwilligers dat zij zelf initiatief hebben genomen om iets op te zetten of op te richten, soms samen met anderen (43x). Andere antwoorden die vaak worden genoemd zijn: uit eigen initiatief/eigen interesse (37x), via een advertentie/artikel/nieuwsbrief (33x), vanuit maatschappelijke betrokkenheid (33x), via werk/werkgever/beroepsmatig (26x), via de buurt (24x), via school (22x), ik ben erin gegroeid/erin gerold (21x), via sportvereniging (18x), via internet/vrijwilligersbank (18x), vanuit vroeger/doe het al heel lang (16x), is vanzelfsprekend (15x) en via sollicitatie/vacature (15x)

Figuur 2.2. Hoe bent u aan het vrijwilligerswerk gekomen? N=3.413 - meer antwoorden mogelijk

- *"Dat je je inzet is een normaal gegeven, is onderdeel van mijn opvoeding."*
- *"Het zou vanzelfsprekend moeten zijn dat iedereen zich inzet voor de maatschappij."*
- *"Ik ging bij een wijkplein informeren naar vrijwilligerswerk en toen bleek dat ze op zoek waren naar nieuwe vrijwilligers."*
- *"Ik heb samen met twee vrienden deze Stichting in het leven geroepen."*

2.4 Afspraken over vrijwilligerswerk

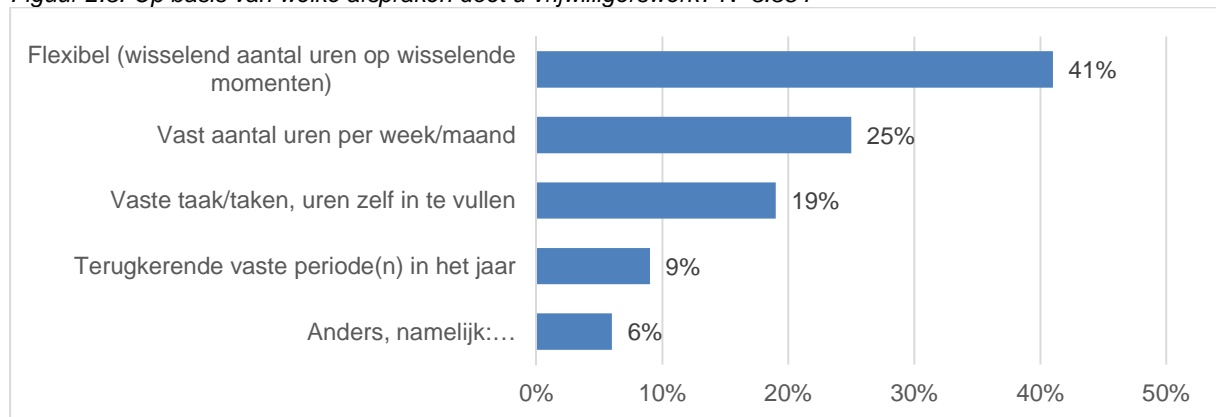
4 op de 10 doen vrijwilligerswerk op flexibele basis

Aan de vrijwilligers is gevraagd op basis van welke afspraken zij hun vrijwilligerswerk doen. 41% doet dit op flexibele basis. Zij zijn een wisselend aantal uren op wisselende momenten bezig met het vrijwilligerswerk. Een kwart (25%) besteedt een vast aantal uren per week/maand aan het vrijwilligerswerk. 19% heeft wel vaste taken, maar kan het aantal uren zelf invullen. Er is ook een groep (9%) die in terugkerende vaste periode(n) in het jaar vrijwilligerswerk doet, bijvoorbeeld tijdens een kindervakantiekamp of tijdens de carnaval. Bij 'anders, namelijk' zijn uiteenlopende antwoorden genoemd. Het antwoord dat het meest is genoemd, is 'een combinatie van vast en flexibel' (35x). Deze mensen doen vaak op meerdere plekken vrijwilligerswerk. Ook wordt vaak genoemd: als het nodig is/als er behoefte aan is (21x); verschillend (per project) (13x); wanneer ik wil (10x); volgens rooster (9x); één keer per week (9x).

- Vrijwilligerswerk op het gebied van 'zorg en hulpverlening' gebeurt vaker dan gemiddeld op basis van een vast aantal uren per week/maand. Dit geldt ook voor vrijwilligerswerk op het gebied van 'informatie en advies'.

- Op de gebieden 'sport', 'kunst en cultuur' en 'recreatie', 'wijk- buurt en bewonerszaken' wordt het vrijwilligerswerk minder dan gemiddeld uitgevoerd volgens een vast aantal uren per week/maand. Voor sport geldt iets vaker dan gemiddeld dat het gaat om vaste taken, waarbij de vrijwilliger de uren zelf kan invullen.
- Vrijwilligerswerk op het gebied van 'wijk, buurt en bewonerszaken' gebeurt vaker dan gemiddeld op flexibele basis (wisselend aantal uren op wisselende momenten).
- Vrouwen doen vaker dan mannen vrijwilligerswerk op basis van een vast aantal uren per week/maand. Mannen doen vaker dan vrouwen vrijwilligerswerk op flexibele basis.
- 55-plussers doen meer dan de andere leeftijdsgroepen vrijwilligerswerk volgens een vast aantal uren per week/maand. 40-54 jarigen doen dit meer dan de andere leeftijdsgroepen op flexibele basis.
- Vrijwilligers die zich rekenen tot een andere etnische groep dan Nederlands doen iets vaker vrijwilligerswerk volgens een vast aantal uren dan vrijwilligers die zich rekenen tot de Nederlandse groep¹.

Figuur 2.3. Op basis van welke afspraken doet u vrijwilligerswerk? N=3.384

Meeste vrijwilligerswerk via een organisatie/vereniging/stichting

85% van de vrijwilligers doet het vrijwilligerswerk via een organisatie, een vereniging of stichting. Voor 13% geldt dat niet. Zij doen bijvoorbeeld vrijwilligerswerk in de wijk samen met een aantal buurtgenoten.

2.5 Waarom vrijwilligerswerk?

Aan de respondenten die hebben aangegeven dat ze wel eens vrijwilligerswerk doen is gevraagd wat voor hen de belangrijkste redenen zijn om dat te doen. Er is gevraagd maximaal twee redenen te geven.

Vooral vrijwilligerswerk om bijdrage te kunnen leveren aan samenleving

Het merendeel van de vrijwilligers (62%) geeft aan dat zij vrijwilligerswerk doen om een bijdrage te leveren aan de samenleving. Bijna de helft noemt plezier als belangrijke reden. Zo'n 1 op de 6 doet vrijwilligerswerk om zo zijn/haar kwaliteiten, kennis en vaardigheden te ontwikkelen. Voor een ongeveer even grote groep is het vrijwilligerswerk onderdeel van een lidmaatschap van een vereniging of deelname aan een activiteit. Van deze laatste groep geeft driekwart ook een andere reden om het vrijwilligerswerk te doen, bijvoorbeeld dat ze er plezier in hebben of dat ze een bijdrage

¹ Niet significant

willen leveren aan de maatschappij. Dat het onderdeel uitmaakt van een lidmaatschap is dus veelal niet de enige motivatie om het vrijwilligerswerk te doen.

- Respondenten tot 29 jaar noemen vaker dan de andere leeftijdsgroepen de volgende redenen:
 - Het vergroot mijn kansen op betaald werk
 - Daardoor kan ik mijn kwaliteiten, kennis en vaardigheden verder ontwikkelen
 Ten opzichte van 40-plussers geven zij vaker aan dat zij hun vrijwilligerswerk doen omdat ze er plezier in hebben.
- Vrijwilligers die zich rekenen tot een andere etnische groep dan Nederlands geven vaker dan gemiddeld de volgende redenen om vrijwilligerswerk te doen:
 - Het vergroot mijn kansen op betaald werk
 - Daardoor kan ik mijn kwaliteiten, kennis en vaardigheden vergroten.
 Zij geven minder vaak aan dat het vrijwilligerswerk onderdeel is van lidmaatschap van een vereniging of deelname aan een activiteit.

Figuur 2.4. Wat is/zijn de belangrijkste reden(en) om vrijwilligerswerk te doen? N=3.362 – maximaal twee antwoorden

- *“Voelt goed als ik mensen help die zichzelf niet alleen redden”*
- *“Vooral ook: iets kunnen betekenen voor een medemens die het minder goed heeft getroffen”*
- *“Ik doe mijn kind er plezier mee, om ook te helpen bij de scouting”*
- *“Omdat ik iets voor dieren in nood wil betekenen en tevens in contact kom met mensen/gelijkgestemden.”*
- *“Ik heb er plezier in. Doordat er zo bezuinigd is in de zorg ben ik dit gaan doen. Om aandacht te geven aan ouderen en demente mensen. Die krijgen ze niet van het verplegend personeel vanwege de bezuinigingen.”*
- *“Zonder vrijwilligers zou de activiteit (sinterklaasfeest) niet kunnen plaatsvinden.”*

3. Taken en samenwerking

In dit hoofdstuk gaat het over de taken die vrijwilligers uitvoeren. Ook gaat het over de samenwerking met betaalde medewerkers en andere vrijwilligers. En hoe vrijwilligers deze samenwerking ervaren.

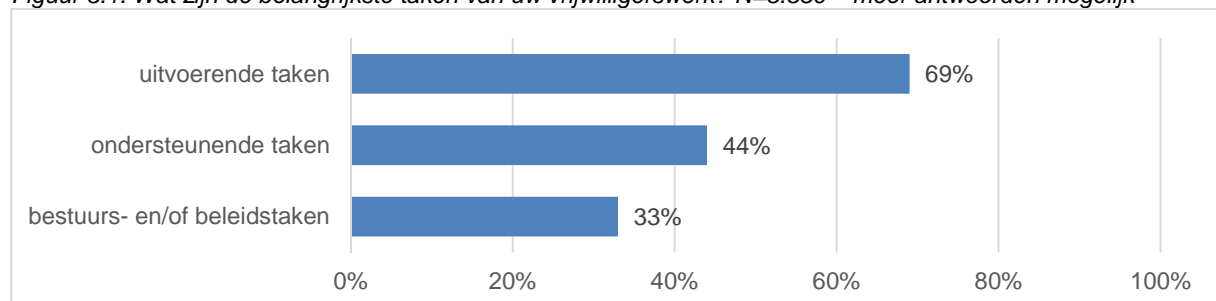
3.1 Taken

7 op de 10 vrijwilligers hebben uitvoerende taken

Aan de vrijwilligers is gevraagd wat de belangrijkste taken van hun vrijwilligerswerk zijn. Er is daarbij onderscheid gemaakt in 1.) bestuurs- en/of beleidstaken; 2.) ondersteunende taken; en 3.) uitvoerende taken. Zo'n 7 op de 10 vrijwilligers doet met name uitvoerende taken. Een derde heeft bestuurs- en/of beleidstaken. 44% heeft ondersteunende taken, bijvoorbeeld secretariële taken. De vrijwilligers konden bij deze vraag meerdere antwoorden geven. Ongeveer twee derde geeft slechts één antwoord. Bestuurs- en/of beleidstaken worden veelal in combinatie met andere taken uitgevoerd. 33% voert bestuurs- en/of beleidstaken uit. 20% doet bestuurs- en/of beleidstaken in combinatie met uitvoerende en/of ondersteunende taken.

- Onder mannen is het aandeel vrijwilligerswerk met bestuurs- en/of beleidstaken groter dan onder vrouwen.
- Bij vrouwen zien we een groter aandeel vrijwilligers met ondersteunende taken dan bij mannen.
- Het aandeel vrijwilligers met bestuurs- en/of beleidstaken is het laagst onder 30-39 jarigen en 55-plussers (31%). Dit aandeel is het hoogst onder jongeren t/m 29 jaar (42%).

Figuur 3.1. Wat zijn de belangrijkste taken van uw vrijwilligerswerk? N=3.350 – meer antwoorden mogelijk

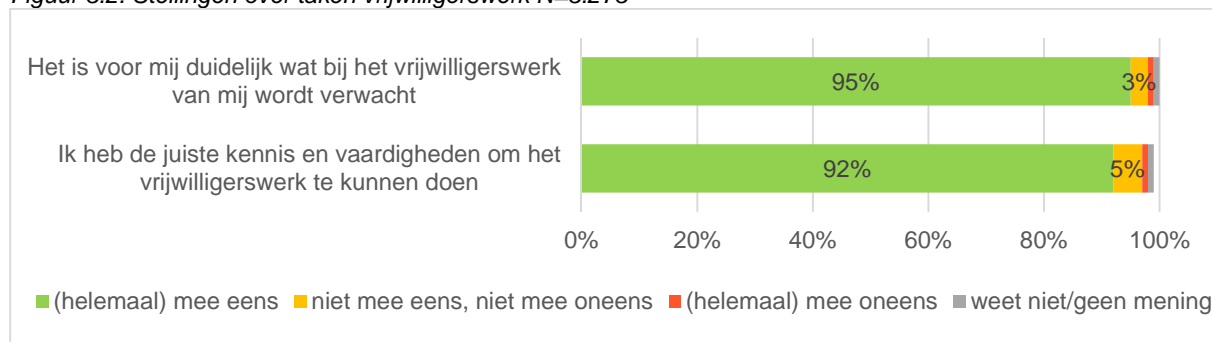

Veelal duidelijk wat van vrijwilliger wordt verwacht

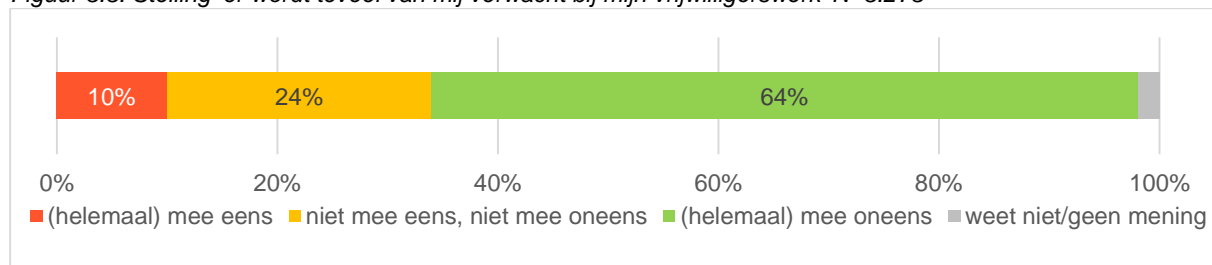
Vrijwel alle vrijwilligers geven aan dat duidelijk is wat er van hen wordt verwacht in het vrijwilligerswerk. Zo'n 1 op de 10 vrijwilligers vindt dat er teveel van hen wordt verwacht. De meeste vrijwilligers vinden dat zij voldoende kennis en vaardigheden hebben om het vrijwilligerswerk te kunnen doen.

- Vrijwilligers die vrijwilligerswerk doen op het gebied van sociaal-cultureel werk (bijv. buurt- en wijkcentrum, jongerencentrum, kinderopvang) geven iets vaker dan gemiddeld aan dat er teveel van hen wordt verwacht. 15% antwoordt op deze stelling '(helemaal) mee eens'.

Figuur 3.2. Stellingen over taken vrijwilligerswerk N=3.273

Figuur 3.3. Stelling 'er wordt teveel van mij verwacht bij mijn vrijwilligerswerk' N=3.273

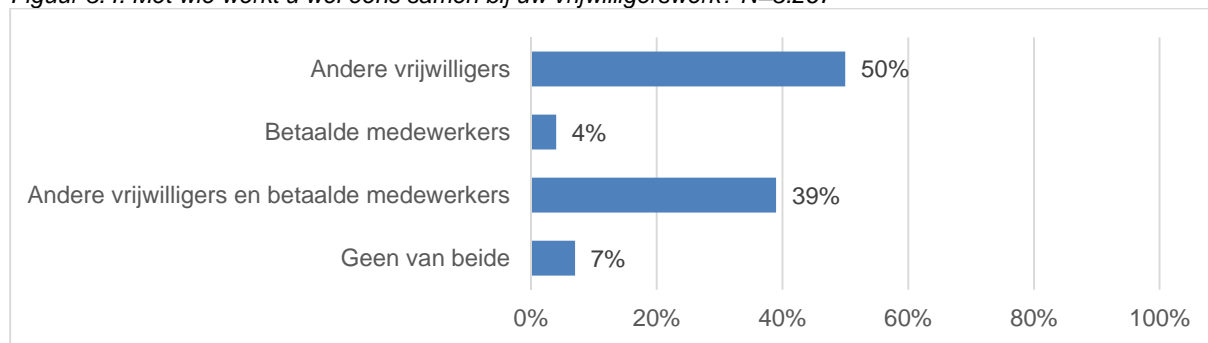
- "Aantal leden bij de tennisvereniging loopt terug waardoor er wel steeds meer taken op een kleiner aantal vrijwilligers aankomt."
- "Als ze bij de vereniging weten dat je inzetbaar bent dan komen ze vaak bij dezelfde personen met de vraag om meer inzetbaarheid."
- "Als gehele vrijwilligersorganisatie weet ik wat me te doen staat, ik heb kennis van zaken en een groot netwerk opgebouwd. Ik bezit voldoende vaardigheden om alles op rolletjes te laten verlopen."
- "Als goed opgeleide stadsgids weet ik van er van me verwacht wordt: gasten van de stad een prettige ochtend of middag bezorgen waarbij ze ook nog iets opsteken van de stad."
- "Bij aanstelling is helder gemaakt wat gevraagd wordt en eenmaal in besturen zijn taken verdeeld en is afgesproken wat bij welke portefeuille hoort. Er wordt veel verwacht en het werk is nooit klaar. Het is zaak dit steeds te blijven bespreken in besturen en ook eigen grenzen te bewaken."
- "Het risico van overbelasting sluipt erin. Je start vaak als je er tijd voor hebt en komt in de knel zodra er pieken ontstaan op gebied van werk of privé. Dan is het lastig om terug te krabbelen of te vervangen."

3.2 Samenwerking

Meeste vrijwilligers werken samen met andere vrijwilligers

Aan de vrijwilligers is gevraagd met wie zij wel eens samenwerken bij hun vrijwilligerswerk. Bijna alle vrijwilligers werken samen met andere vrijwilligers. 4 op de 10 werken samen met zowel andere vrijwilligers als met betaalde medewerkers. Er is maar een kleine groep die alleen met betaalde medewerkers samenwerkt (4%) of die helemaal niet samenwerkt met andere vrijwilligers of betaalde medewerkers (7%).

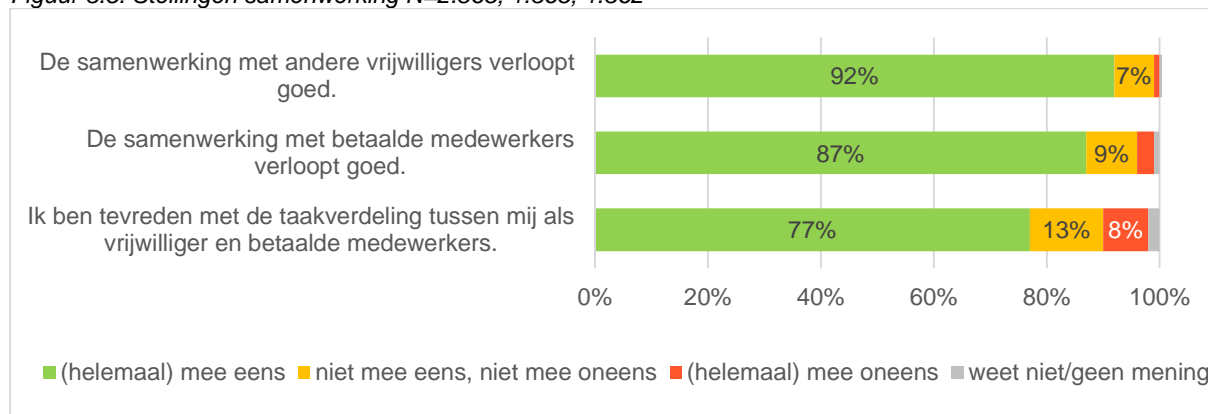
Figuur 3.4. Met wie werkt u wel eens samen bij uw vrijwilligerswerk? N=3.267

Samenwerking verloopt naar tevredenheid

Vrijwilligers zijn over het algemeen tevreden over de samenwerking met andere vrijwilligers. Ditzelfde geldt voor de samenwerking met betaalde medewerkers. Over de taakverdeling tussen de vrijwilliger en de betaalde medewerkers zijn de meeste vrijwilligers tevreden (77%). 8% is hierover ontevreden. Er zijn voor deze stelling geen verschillen naar de sector waarbinnen men vrijwilligerswerk doet of naar taak/taken die men als vrijwilliger heeft.

Figuur 3.5. Stellingen samenwerking N=2.865; 1.365; 1.362

- *“Koester de vrijwilligers. Naar mijn idee zeer waardevolle krachten. Waak er echter voor dat zij GEEN taken gaan overnemen die feitelijk door vaste betaalde mensen zouden moeten worden uitgevoerd. Het grensgebied van vrijwilligerswerk naar betaalde banen ligt in een wat grijs gebied.”*
- *“Alle vrijwilligers hebben als doel het voor de leden van de vereniging naar de zin te maken. Het scheidt een band en heeft positieve invloed zowel voor mij als voor de andere vrijwilligers.”*
- *“Bij festival werk je vaak wisselend met verschillende vrijwilligers. Niet iedereen heeft dezelfde taakopvatting.”*
- *“Bij het meeste vrijwilligerswerk wat ik doe werken ik met een hecht team wat veel voor elkaar over heeft.”*
- *“De betaalde medewerkers geven de vrijwilligers blijk van hun waardering. Het hospice zou zonder vrijwilligers niet kunnen functioneren.”*
- *“Kunnen met vervanging altijd op elkaar rekenen.”*
- *“Met sommige vrijwilligers werk je liever dan met andere, maar dat is niet zo gek. Je kunt niet met iedereen perfect samenwerken.”*

4. Faciliteiten en ondersteuning

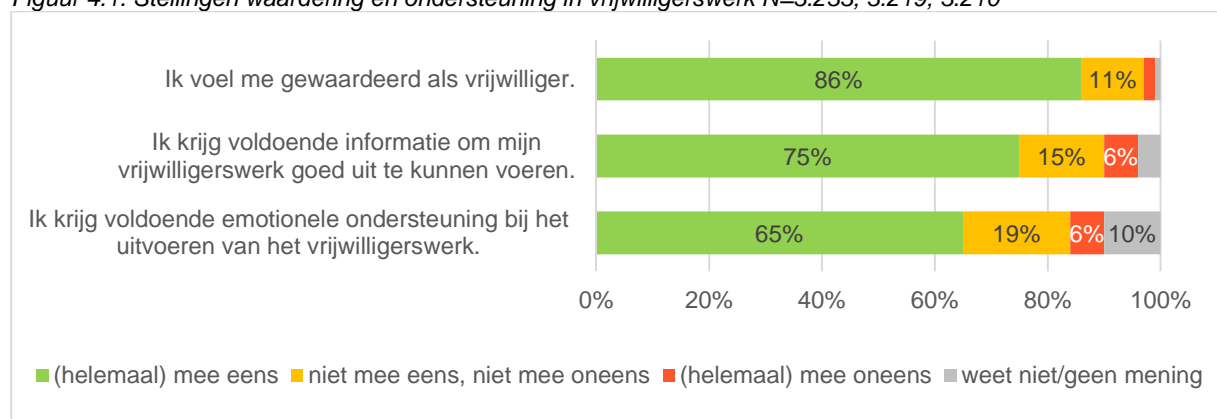
Vinden vrijwilligers dat zij voldoende waardering krijgen voor hun werk? Krijgen zij voldoende informatie om hun vrijwilligerswerk goed te kunnen doen? En beschikken zij over de juiste materialen en faciliteiten om hun vrijwilligerswerk te kunnen doen? Deze vragen worden beantwoord in dit hoofdstuk.

4.1 Waardering en ondersteuning

Merendeel voelt zich gewaardeerd als vrijwilliger

86% van de vrijwilligers geeft aan dat zij zich gewaardeerd voelen als vrijwilliger. Driekwart vindt dat zij voldoende informatie krijgen om hun vrijwilligerswerk goed uit te kunnen voeren. Het gaat dan bijvoorbeeld om bijeenkomsten, cursussen, instructies over het werk, informatie over regelgeving of over wat er in de wijk speelt. Over de emotionele ondersteuning zijn de vrijwilligers het minst tevreden. Toch vindt nog steeds een meerderheid dat zij voldoende emotionele ondersteuning krijgen bij hun vrijwilligerswerk. 6% is het daar niet mee eens. Bij emotionele ondersteuning kan worden gedacht aan aandacht of tijd voor de vrijwilliger of een luisterend oor.

Figuur 4.1. Stellingen waardering en ondersteuning in vrijwilligerswerk N=3.233; 3.219; 3.210

- Vrijwilligers die vrijwilligerswerk doen op het gebied van dier, natuur en milieu geven vaker aan dat zij onvoldoende emotionele ondersteuning ervaren dan vrijwilligers die binnen andere sectoren werkzaam zijn. 11% van deze groep antwoordt '(helemaal) mee oneens'.

- "Waardering bestaat wat mij betreft niet uit schouderklopjes maar uit het serieus nemen van signalen en feedback."
- "De mensen uit het ziekenhuis vinden het geweldig als tijd voor hen maakt en zeggen het ook, dus je gaat met een goed gevoel naar huis en dat je wat voor de patiënt wat heb kunnen betekenen."
- "Vrijwilligerswerk doe ik omdat ik het graag wil en omdat ik wat voor de maatschappij wil doen. Het is fijn om (emotionele) waardering te krijgen maar dat is voor mij op dit moment niet noodzakelijk."

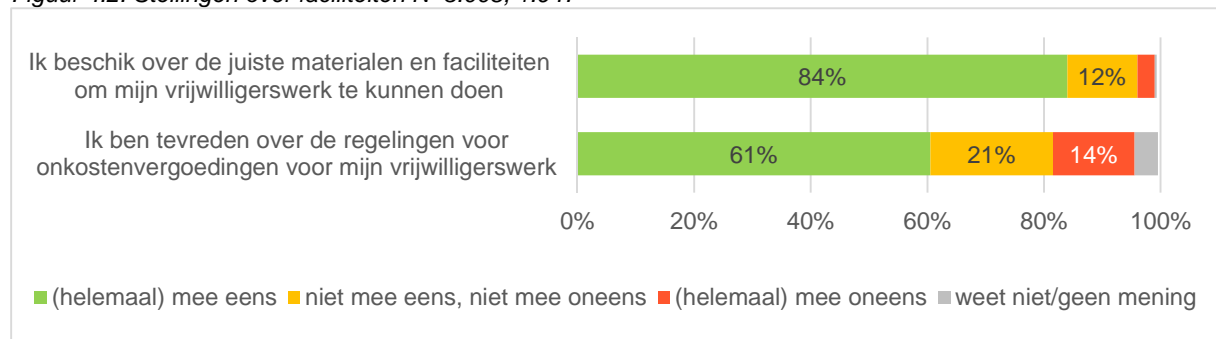
- *“Als ik behoefte heb aan meer informatie/begeleiding vraag ik hierom zodat ik mijn taak goed kan uitvoeren.”*
- *“Er worden workshops aan geboden om nog beter het werk te kunnen doen. Ik kan altijd terecht bij de betaalde medewerkers voor advies etc.”*
- *“Ik voer de vrijwilligerstaken op persoonlijke titel uit. Los van een organisatie. Dus heb geen vangnet waar ik ondersteuning kan krijgen. Heb daar ook geen behoefte aan.”*

4.2 Faciliteiten

1 op de 7 ontevreden over regelingen voor onkostenvergoedingen

De meeste vrijwilligers geven aan dat zij beschikken over de juiste materialen en faciliteiten om hun vrijwilligerswerk te kunnen doen. Het gaat dan bijvoorbeeld om apparatuur, gereedschap, een computer, een vergader/werklocatie. Over de regelingen voor onkostenvergoeding zijn zij een stuk minder tevreden. 14% is hier ontevreden over. Het gaat dan bijvoorbeeld om regelingen voor telefoonkosten, printkosten of reiskosten. Respondenten die ontevreden zijn geven met name aan dat zij geen onkostenvergoeding krijgen of dat de vergoeding volgens hen te laag is (bijv. 19 cent per kilometer voor de auto). Ook wordt genoemd dat parkeerkosten hoog zijn in het centrum en vaak niet worden vergoed. Of dat de stichting/vereniging geen/onvoldoende geld heeft om onkosten te vergoeden (o.a. maaltijden, printkosten, etc.). En dat de vergoedingen verschillen per organisatie.

Figuur 4.2. Stellingen over faciliteiten N=3.008; 1.947

- *“Alle gemaakte kosten zijn voor eigen rekening. Deze kunnen enorm oplopen!”*
- *“Bij het grootste deel van het vrijwilligerswerk wordt geen vergoeding gegeven. Ik zit daarop ook niet te wachten. Ik doe het omdat het leuk is en ik het leuk vind.”*
- *“Breng mijn eigen gereedschappen mee.”*
- *“De reiskosten zouden wel iets omhoog mogen omdat de prijs van benzine en onderhoud van mijn auto ook duurder wordt.”*
- *“De vereniging heeft momenteel te weinig geld. Wij hebben nog een potje waarin we sparen voor de nodige onkosten.”*
- *“Fiscale vergoedingsmogelijkheden zijn onduidelijk.”*
- *“Ik ben niet op de hoogte van de regelingen voor onkostenvergoedingen en krijg dit ook niet.”*
- *“We moeten roeien met de riemen die we hebben, maar soms zou je meer mogelijkheden willen hebben.”*

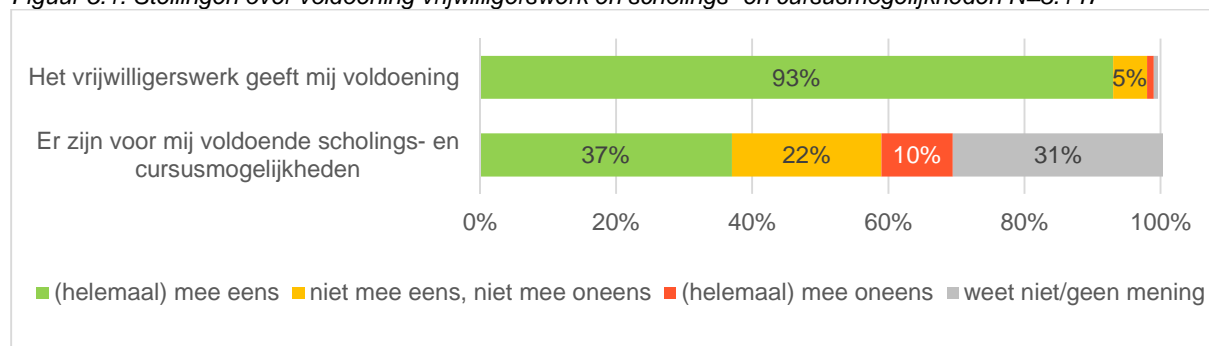
5. Persoonlijke ontwikkeling

In dit hoofdstuk gaat het over de ontwikkelingsmogelijkheden die mensen ervaren in hun vrijwilligerswerk. Of het vrijwilligerswerk voldoening geeft. En hoe flexibel men het vrijwilligerswerk zelf in kan richten.

1 op de 10 vrijwilligers ervaart onvoldoende scholings- en cursusmogelijkheden

Bijna alle vrijwilligers geven aan dat het vrijwilligerswerk hen voldoening geeft. Er is ook gevraagd of er voldoende scholings- en cursusmogelijkheden zijn. Hierover zijn de meningen verdeeld. Ruim een derde van de vrijwilligers vindt de mogelijkheden voor scholing en cursussen voldoende. 1 op de 10 vindt deze mogelijkheden onvoldoende. Zo'n een derde antwoordt op deze stelling 'weet niet/geen mening'.

Figuur 5.1. Stellingen over voldoening vrijwilligerswerk en scholings- en cursusmogelijkheden N=3.147

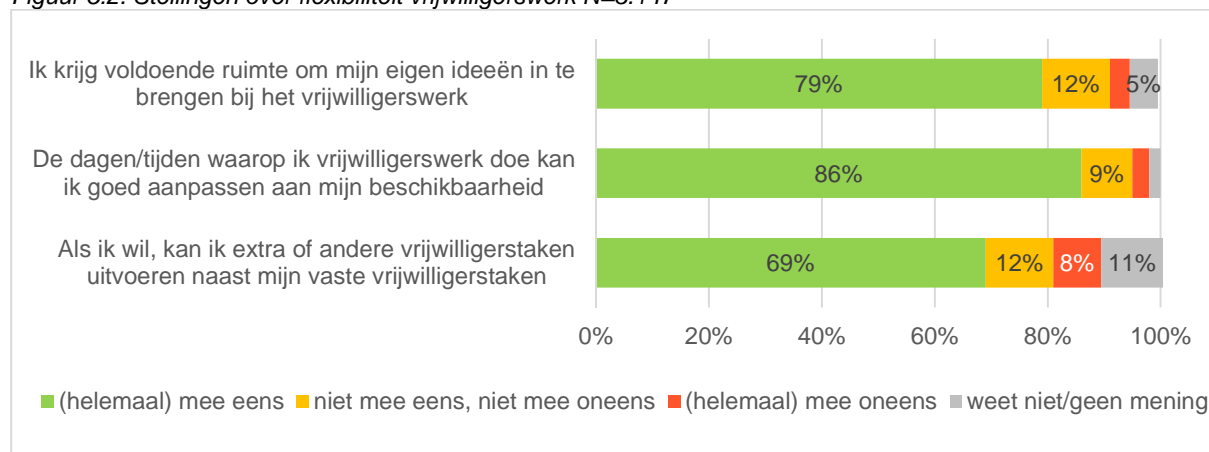

- Vrijwilligers die werkzaam zijn binnen de sector kunst en cultuur zijn minder tevreden over de scholings- en cursusmogelijkheden dan vrijwilligers binnen andere sectoren.

Veel vrijwilligers ervaren flexibiliteit in hun vrijwilligerswerk

Aan de vrijwilligers zijn een aantal stellingen voorgelegd over hoe flexibel zij hun vrijwilligerswerk kunnen inrichten. De meeste vrijwilligers (79%) vinden dat zij voldoende ruimte krijgen om hun eigen ideeën in te brengen bij het vrijwilligerswerk. Ook kunnen zij veelal de dagen/tijden waarop zij het vrijwilligerswerk doen aanpassen aan hun beschikbaarheid. Het takenpakket van de vrijwilliger is iets minder flexibel. 69% geeft aan dat zij binnen hun vrijwilligerswerk extra of andere taken kunnen oppakken (naast de reguliere taken), als ze dat willen. Volgens 8% is dat niet mogelijk. De anderen hebben een neutrale mening of geven aan 'weet niet/geen mening'.

Figuur 5.2. Stellingen over flexibiliteit vrijwilligerswerk N=3.147

6. Vrijwilliger in de toekomst

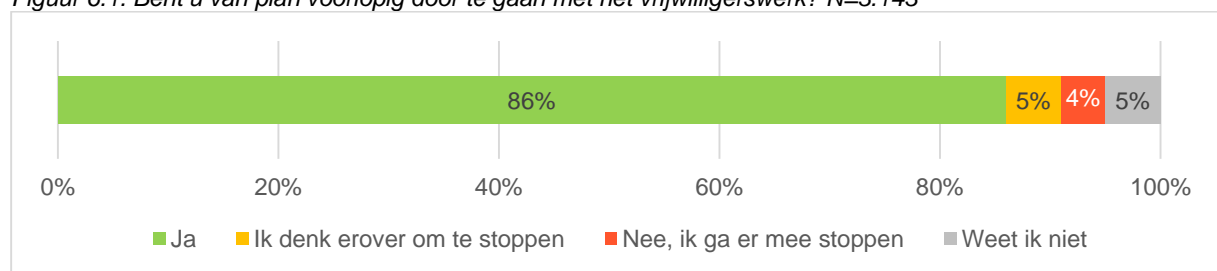
Blijven de huidige vrijwilligers hun vrijwilligerswerk voortzetten in de toekomst? En gaan mensen die nu geen vrijwilligerswerk doen, dit in de toekomst misschien wel doen? Deze vragen worden beantwoord in dit hoofdstuk.

6.1 Vrijwilligers die (misschien) gaan stoppen

1 op de 10 gaat (misschien) stoppen met het vrijwilligerswerk

De meeste vrijwilligers willen het vrijwilligerswerk voorlopig blijven doen. 4% gaat er binnenkort mee stoppen, nog eens 5% denkt erover na om te gaan stoppen.

Figuur 6.1. Bent u van plan voorlopig door te gaan met het vrijwilligerswerk? N=3.143

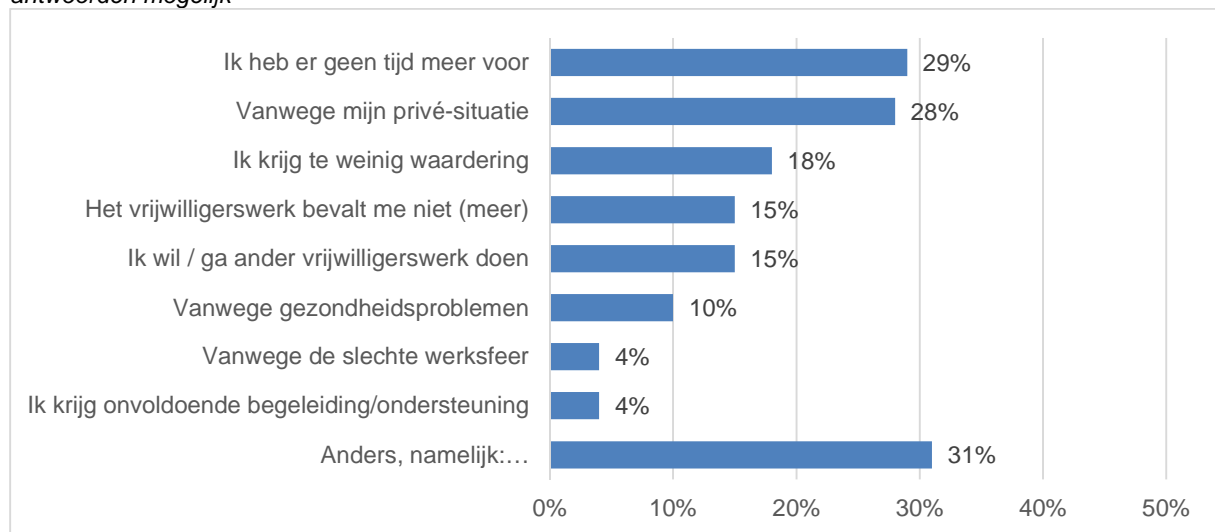
Tijdgebrek en privé-situatie belangrijkste redenen om te stoppen

Vrijwilligers die (misschien) gaan stoppen doen dat vooral omdat ze geen tijd meer hebben voor het vrijwilligerswerk (29%). Ook de privé-situatie is een veelgenoemde reden (28%). Bijvoorbeeld een verhuizing of gezinsuitbreiding.

Bij bijna 1 op de 5 is te weinig waardering een reden om (misschien) te stoppen

18% van de vrijwilligers die (misschien) gaan stoppen geven aan dat zij dit doen omdat zij te weinig waardering krijgen. Andere redenen die relatief vaak worden genoemd zijn: 'het vrijwilligerswerk bevalt me niet (meer)' en 'Ik wil / ga ander vrijwilligerswerk doen'. Beide antwoorden worden door 15% gegeven. Ongeveer een derde van de mensen geeft het antwoord 'anders, namelijk..'. Zij noemen onder andere: te weinig resultaat, niet eens met beleid van de stichting/vereniging, leeftijd/ouderdom, anderen nemen het stokje over, ik ben begonnen met betaald werk/studie, het werk is gestopt, het is het einde van de bestuursperiode, ik heb het lang genoeg gedaan.

Figuur 6.2. Waarom gaat u stoppen met het vrijwilligerswerk of denkt u erover om te stoppen? N=287 – meer antwoorden mogelijk

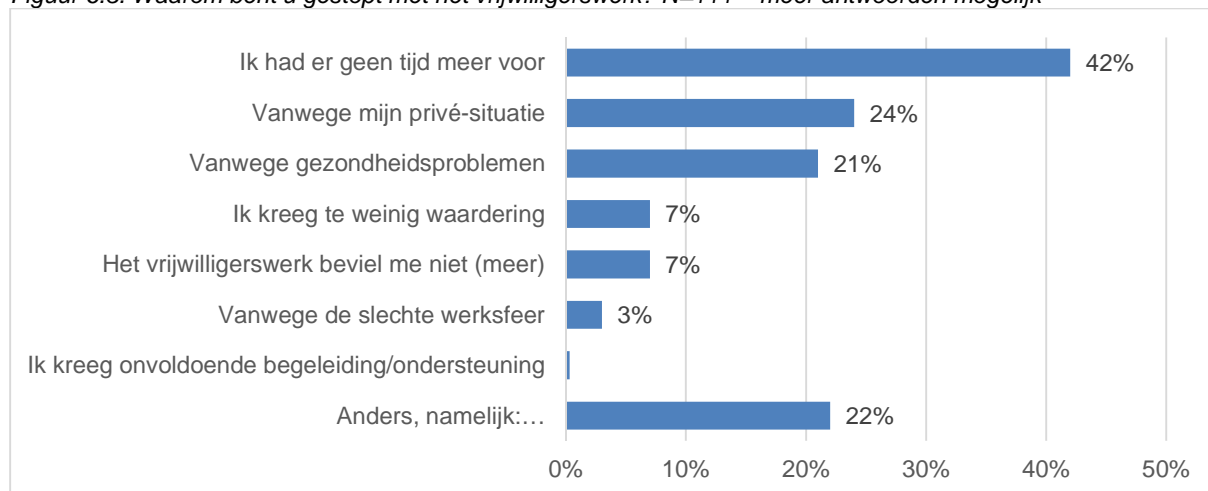
- *“Ik ben minder gemotiveerd en heb minder binding met de leden van de vereniging.”*
- *“Ik kan me minder vinden in de uitgangspunten van de organisatie.”*
- *“Ik ben nu 80 en kan de energie niet meer opbrengen.”*
- *“Ik vind dat ik het lang genoeg gedaan heb en dat er nu anderen mijn taken over kunnen nemen.”*
- *“Bestuursfunctie gaat naar opvolger.”*

6.2 Gestopt met vrijwilligerswerk

Vrijwilligers vooral gestopt vanwege tijdgebrek

Van de inwoners die nu geen vrijwilligerswerk doen, geeft 7% aan dat ze dat tot een jaar geleden nog wel deden. De belangrijkste reden dat zij ermee zijn gestopt is dat ze er geen tijd meer voor hadden (42%). Andere belangrijke redenen die zij noemen zijn: hun privé-situatie (24%) en gezondheidsproblemen (21%). Ruim 1 op de 5 antwoordt ‘anders, namelijk...’. Zij noemen met name hun leeftijd/ouderdom als reden. Daarnaast wordt onder andere genoemd: degene voor wie men zorgde is overleden, vanwege werk, lang genoeg gedaan, het is overgenomen door anderen.

Figuur 6.3. Waarom bent u gestopt met het vrijwilligerswerk? N=111 – meer antwoorden mogelijk

Ruim de helft denkt erover om weer vrijwilligerswerk te gaan doen

Van de mensen die korter dan een jaar geleden zijn gestopt met vrijwilligerswerk, denken bijna 6 op de 10 erover om binnenkort weer vrijwilligerswerk te gaan doen. Het overgrote deel twijfelt nog hierover. Slechts 2% geeft aan zeker weer te gaan beginnen.

6.3 Niet eerder vrijwilligerswerk gedaan

Een deel van de respondenten doet nu geen vrijwilligerswerk en heeft dat tot een jaar geleden ook niet gedaan. Aan hen is gevraagd of zij in de toekomst van plan zijn om vrijwilligerswerk te gaan doen. Zo'n 4 op de 10 respondenten gaat dat (misschien) doen. Slechts 2% weet al zeker dat ze dat gaan doen. De rest twijfelt nog.

Belangrijkste reden om geen vrijwilligerswerk te gaan doen: geen tijd/te druk

6 op de 10 geven aan dat ze niet van plan zijn binnenkort vrijwilligerswerk te gaan doen. Aan hen is gevraagd wat de belangrijkste redenen zijn om geen vrijwilligerswerk te doen. Veruit de meest genoemde reden is dat men er geen tijd voor heeft of te druk is met bijvoorbeeld baan of zorgtaken. Andere redenen die relatief vaak worden genoemd zijn dat men nergens aan vast wil zitten of geen interesse heeft. Ruim 1 op de 10 noemt het antwoord 'anders, namelijk...'. Antwoorden die daarbij vaak worden genoemd zijn: ouderdom/leeftijd, druk met mantelzorg, druk met baan/gezin, heb lang vrijwilligerswerk gedaan.

Figuur 6.4. Wat is/zijn voor u de belangrijkste reden(en) om geen vrijwilligerswerk te gaan doen? – N=894 – meer antwoorden mogelijk – deze vraag is gesteld aan inwoners die geen vrijwilligerswerk doen en niet van plan zijn dit te gaan doen

- *“Ben eigen ondernemer en kan weinig tijd vrijmaken voor vrijwilligerswerk.”*
- *“Ik vind dat er veel te veel vrijwilligerswerk is wat betaald werk zou moeten zijn.”*
- *“Door onregelmatig werk moeilijk vrijwilligerswerk te doen.”*
- *“Vrijwilligerswerk is niet vrijblijvend, er zitten altijd verplichtingen aan.”*
- *“Vaak denk ik, ik ga dat doen, maar dan komt er niks van.”*
- *“Kan niets vinden wat een verrijking voor mezelf is en/of een toevoeging voor mijn cv.”*

Belangrijkste twijfelpunt: is vrijwilligerswerk te combineren met baan/zorgtaken?

Inwoners die twijfelen om vrijwilligerswerk te gaan doen, twijfelen vooral of zij het vrijwilligerswerk kunnen combineren met hun baan/zorgtaken. Dit wordt veruit het meest genoemd. Daarnaast twijfelen zij met name omdat zij bang zijn dat het hen teveel tijd gaat kosten. Of dat het vrijwilligerswerk als een verplichting gaat voelen. 14% geeft het antwoord ‘anders, namelijk...’ Hier geven respondenten vooral aan dat ze twijfelen of hun gezondheid het toelaat. Bijvoorbeeld vanwege een chronische ziekte of dat ze herstellende zijn van een operatie of kanker. Verder worden onder andere de volgende antwoorden vaker gegeven: druk met gezin/werk, druk met mantelzorg, ligt eraan wat er op mijn pad komt, ik weet niet wat ik wil doen.

- *“Ik ben te wisselend qua fysieke en geestelijke gesteldheid.”*
- *“Belangrijkste tijd gaat op aan een druk gezin daarom de twijfel om dit op te pakken.”*
- *“Ik werk nog full time en hou weinig tijd en energie over voor vrijwilligerswerk.”*
- *“Ik weet niet zo goed waar ik terecht kan, alles is zo gefragmenteerd.”*
- *“Zie op tegen georganiseerde werkverbanden en sociale interacties.”*

Figuur 6.5. Waarom twijfelt u om vrijwilligerswerk te gaan doen? N=489 – meerdere antwoorden mogelijk – deze vraag is gesteld aan inwoners die nu geen vrijwilligerswerk doen, maar dit misschien binnenkort willen gaan doen

